

NR 62/2015

KTO ZAMIERZA GŁOSOWAĆ 10 MAJA?

DETERMINANTY UCZESTNICTWA

W WYBORACH PREZYDENCKICH

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W naszym kwietniowym sondażu¹ udział w zbliżających się wyborach prezydenckich zapowiedziało 73% ankietowanych, 14% jeszcze się wahało, a 13% zadeklarowało, że nie będzie w nich uczestniczyć. Przeważnie jednak faktyczna frekwencja wyborcza okazuje się niższa od deklarowanej w sondażach. W 2010 roku w I turze wyborów prezydenckich frekwencja wynosiła 54,94%, choć deklarowana mniej więcej na miesiąc przed I turą kształtowała się na poziomie 75%, a na tydzień przed sięgała nawet 78%. Z podobnymi rozbieżnościami mieliśmy do czynienia podczas wcześniejszych wyborów. W 2005 roku w I turze wyborów prezydenckich uczestniczyło 49,74% uprawnionych do głosowania, choć z wcześniejszych deklaracji wynikało, że weźmie w nich udział znacznie więcej osób (deklarowana frekwencja na tydzień przed wyborami wynosiła 70%, a kilka tygodni wcześniej 67%). Uwzględniając te rozbieżności można szacować, że 10 maja do urn pójdzie mniej więcej połowa uprawnionych do głosowania². Co sprawia, że Polacy nie decydują się na udział w wyborach? Jakie czynniki sprzyjają aktywności wyborczej, a jakie warunkują absencję wyborczą?

Zapowiadany udział w zbliżających się wyborach prezydenckich w znacznej mierze związany jest z innymi aktywnościami wyborczymi, uczestnictwem w innych procedurach demokratycznych, np. w wyborach parlamentarnych czy też w poprzednich wyborach prezydenckich. Bardzo istotne znaczenie w tym kontekście odgrywa również zainteresowanie polityką, w tym także nadchodzącymi wyborami i – co się z tym wiąże – wyrobionymi poglądami politycznymi. Kolejna grupa czynników warunkujących udział w wyborach prezydenckich związana jest z postrzeganą ich rangą, przypisywanym im znaczeniem –

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (299) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 16–22 kwietnia 2015 roku na liczącej 1027 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Por. CBOS News 15/2015 „Prognozowane wyniki I tury wyborów prezydenckich”.

wpływem, jaki na sprawy kraju będzie miał wybór konkretnego kandydata, a także oceną przydatności istnienia urzędu prezydenta. Zamiar uczestniczenia w zbliżających się wyborach zależy jest również od stopnia zadowolenia z funkcjonowania demokracji w Polsce, poczucia wpływu na sprawy kraju oraz od oceny rozwoju sytuacji w Polsce. Deklarowany udział w wyborach prezydenckich różnicują też zmienne społeczno-demograficzne, w tym w pierwszej kolejności położenie materialne, w drugiej zaś wykształcenie. Nieco słabiej zapowiadany udział w wyborach zależy jest od płci, wieku czy też udziału w praktykach religijnych, choć i te charakterystyki odgrywają w tym kontekście pewną rolę.

Poniższa tabela przedstawia wartości współczynników tau-b Kendalla obrazujących siłę związku między deklarowanym udziałem w wyborach prezydenckich a poszczególnymi, wspomnianymi wcześniej czynnikami.

Tabela 1

Czynniki warunkujące decyzję o udziale w wyborach prezydenckich	Wartość współczynnika tau-b Kendalla
Deklaracje uczestnictwa w wyborach prezydenckich (1 – deklarujący udział w tych wyborach, 0 – niedeklarujący udziału w nich)	
Udział w ewentualnych wyborach do Sejmu i Senatu (1 – Na pewno wziął(ę)bym w nich udział, 3 – Na pewno nie wziął(ę)bym w nich udziału)	-0,665**
Zainteresowanie wyborami prezydenckimi (1 – Zdecydowanie tak, 4 – Zdecydowanie nie)	-0,461**
Udział w II turze wyborów prezydenckich 4 lipca 2010 roku (1 – Tak, 2 – Nie)	-0,449**
Ranga, znaczenie wyborów prezydenckich (1 – Praktycznie bez znaczenia, 10 – Są bardzo ważne)	0,330**
Zainteresowanie polityką (1 – Bardzo duże, 5 – Żadne)	-0,323**
Znaczenie wyboru konkretnego kandydata (1 – Bardzo duże, 4 – Żadne)	-0,286**
Sprecyzowane poglądy polityczne na osi lewica–prawica (1 – Określone poglądy polityczne, 0 – Nieokreślone)	0,232**
Poczucie wpływu na sprawy kraju (1 – Zdecydowanie tak, 4 – Zdecydowanie nie)	-0,210**
Konieczność istnienia urzędu prezydenta (1 – Urząd prezydenta jest konieczny, 7 – Urząd prezydenta jest zbędny)	-0,159**
Ocena ogólnej sytuacji w kraju (1 – Zmierz w dobrym kierunku, 2 – Zmierz w złym kierunku)	-0,155**
Zadowolenie z funkcjonowania demokracji w Polsce (1 – Bardzo zadowolony(a), 4 – Bardzo niezadowolony(a))	-0,147**
Zmienne społeczno-demograficzne	
Dochody na jedną osobę (1 – Do 649 zł, 5 – 2000 zł i więcej)	0,185**
Ocena warunków materialnych (1 – Złe, 2 – Średnie, 3 – Dobre)	0,126**
Wykształcenie (1 – Podstawowe/gimnazjalne, 4 – Wyższe)	0,103**
Płeć (1 – Mężczyźni, 2 – Kobiety)	-0,087**
Udział w praktykach religijnych (1 – Kilka razy w tygodniu, 5 – W ogóle nie uczestniczy)	-0,077**
Wiek (1 – 18-24 lata, 6 – 65 lat i więcej)	0,068*

** Zależność istotna na poziomie 0,01

* Zależność istotna na poziomie 0,05

AKTYWNOŚĆ WYBORCZA A ZAPOWIADANY UDZIAŁ W WYBORACH PREZYDENCKICH

Zapowiadane uczestnictwo w wyborach prezydenckich pozostaje w silnym związku z deklarowanym udziałem w ewentualnych wyborach do Sejmu i Senatu. Niemal wszyscy respondenci zamierzający wziąć udział w potencjalnych wyborach parlamentarnych wybierają się również na wybory prezydenckie. Wśród niepewnych swojego uczestnictwa w wyborach parlamentarnych mniej więcej połowa zamierza wziąć udział w wyborach prezydenckich, a wśród niewybierających się na wybory parlamentarne mniej więcej co czwarty deklaruje, że zgłasza 10 maja.

Tabela 2

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to czy wziął(ęła)by Pan(i) w nich udział?	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udziału	deklarujący udział	
w procentach			
Na pewno wziął(ęła)bym w nich udział	4	96	100
Nie wiem, czy wziął(ęła)bym w nich udział	53	47	100
Na pewno nie wziął(ęła)bym w nich udziału	77	23	100

Udział w zbliżających się wyborach prezydenckich koresponduje z uczestniczeniem w poprzednich wyborach prezydenckich. Ci, którzy brali udział w II turze wyborów prezydenckich w 2010 roku, w ogromnej większości zamierzają uczestniczyć w zbliżającym się głosowaniu. Co interesujące, ponad dwie piąte tych, którzy w wyborach 2010 roku nie brali udziału, również planuje wybrać się na najbliższe wybory. Można się zastanawiać, czy te zapowiedzi nie mają charakteru czysto deklaratywnego.

Tabela 3

Czy brał(a) Pan(i) udział w II turze wyborów prezydenckich 4 lipca 2010 roku?	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udziału	deklarujący udział	
w procentach			
Tak	13	87	100
Nie	55	45	100

ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ A ZAPOWIADANY UDZIAŁ W WYBORACH PREZYDENCKICH

Kolejna grupa czynników warunkujących deklarowany udział w zbliżających się wyborach dotyczy zainteresowania polityką i, co się z tym wiąże, zainteresowania zbliżającymi się wyborami prezydenckimi. Warto dodać, że na mniej więcej trzy tygodnie przed wyborami prezydenckimi zainteresowanie nimi wyrażało 61% ankietowanych,

natomiast 38% twierdziło, że się nimi nie interesuje. Im większe zainteresowanie polityką i zbliżającymi się wyborami prezydenckimi, tym częstsze są deklaracje uczestnictwa w tych wyborach.

Tabela 4

Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką? Czy jest ono:	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udziału	deklarujący udział	
	w procentach		
- bardzo duże – uważnie (szczegółowo) śledzi Pan(i) prawie wszystko, co się dzieje w polityce	3	97	100
- duże – dość uważnie śledzi Pan(i) to, co się dzieje w polityce	9	91	100
- średnie – śledzi Pan(i) jedynie główne wydarzenia	18	82	100
- nikiel, niewielkie – często umykają Pana(i) uwadze nawet ważne wydarzenia	39	61	100
- żadne – praktycznie Pana(ią) to nie interesuje	56	44	100

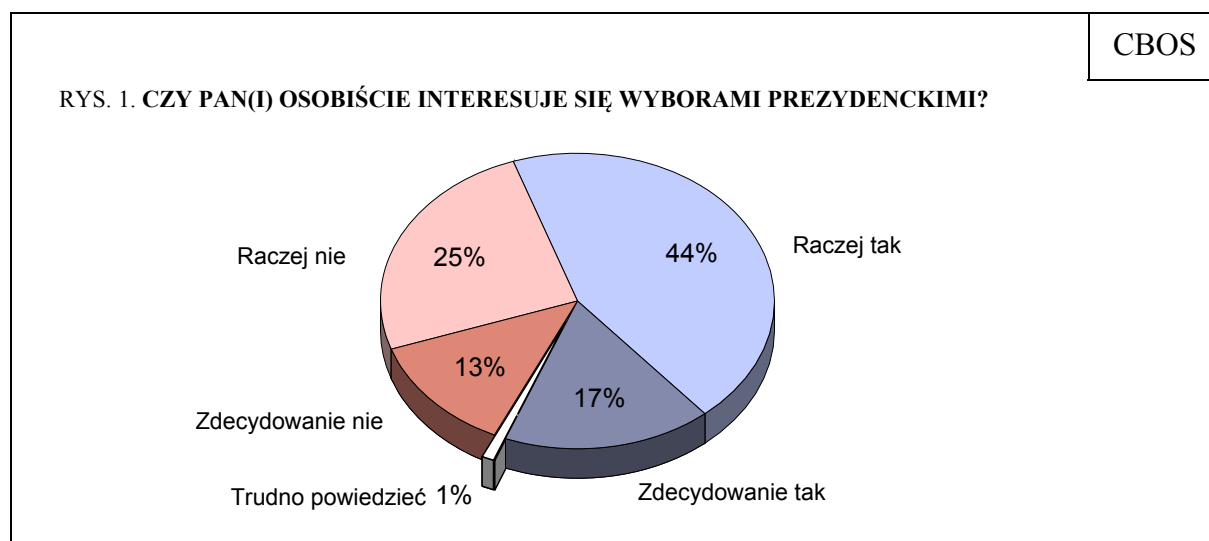

Tabela 5

Czy Pan(i) osobiście interesuje się wyborami prezydenckimi?	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udziału	deklarujący udział	
	w procentach		
Zdecydowanie tak	6	94	100
Raczej tak	11	89	100
Raczej nie	43	57	100
Zdecydowanie nie	77	23	100

Można również zauważyć, że badani potrafiący określić swoje poglądy polityczne na osi lewica–centrum–prawica – co również związane jest z zainteresowaniem polityką

i pewnym wyrobieniem politycznym – znacznie częściej niż pozostali wyrażają zamiar pójścia do urn 10 maja. Warto jednocześnie zaznaczyć, że relatywnie najczęściej swój udział w wyborach deklarują respondenci identyfikujący się z prawicą, w drugiej kolejności ci, którzy utożsamiają się z lewicą, a następnie osoby o poglądach centrowych.

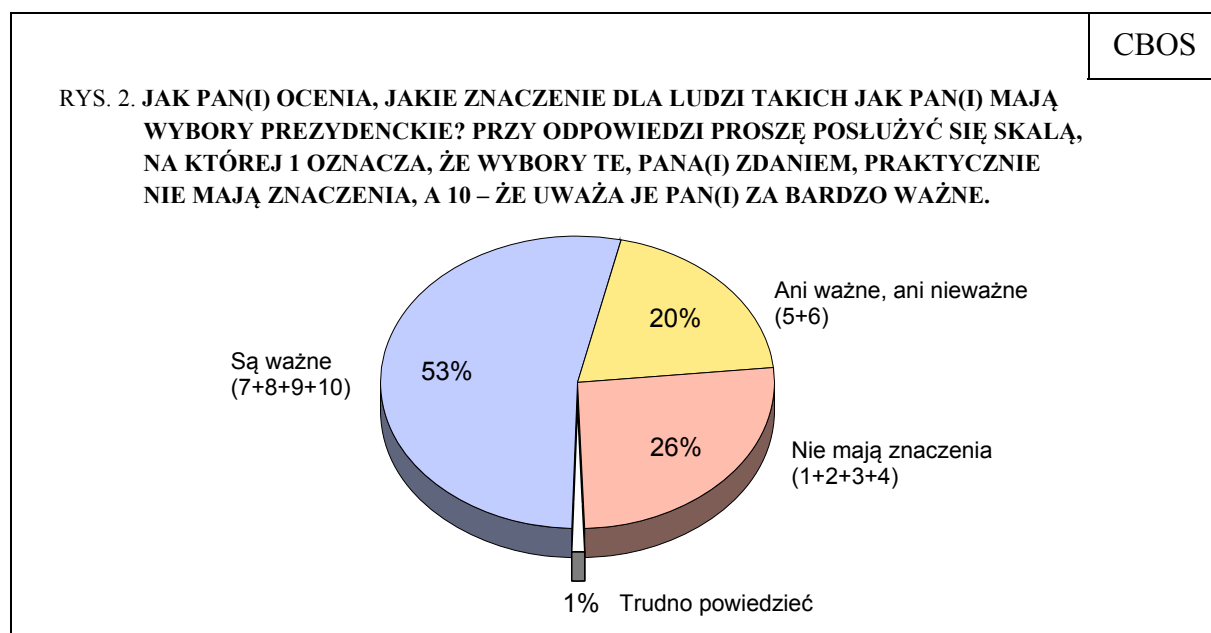
Tabela 6

Poglądy polityczne	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udziału	deklarujący udział	
	w procentach		
Lewica	22	78	100
Centrum	28	72	100
Prawica	14	86	100
Nieokreślone („Trudno powiedzieć”)	47	53	100

RANGA I ZNACZENIE WYBORÓW PREZYDENCKICH A ZAPOWIEDŹ UDZIAŁU W NICH

Zapowiadany udział w wyborach prezydenckich w znacznej mierze zależy od tego, jak respondenci postrzegają ich rangę, jakie znaczenie przypisują wyborowi konkretnego kandydata, a także od oceny zasadności istnienia samego urzędu prezydenta.

Nieco ponad połowa badanych (53%) twierdzi, że dla nich osobiście i ludzi takich jak oni wybory prezydenckie są ważne, co czwarty (26%) jest przeciwnego zdania, a co piąty (20%) wybiera odpowiedzi ze środka 10-punktowej skali.

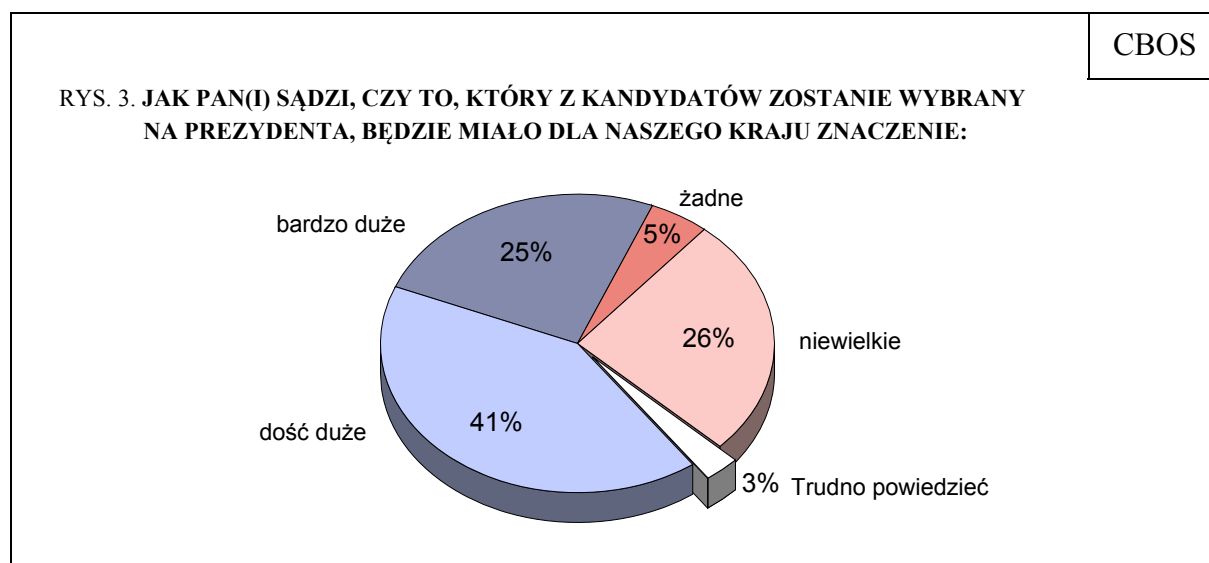
Im ważniejsze w odczuciu badanych są wybory prezydenckie, tym częstsze deklaracje uczestniczenia w nich – ankietowani uważający, że wybory są ważne, w ogromnej większości

(88%) deklarują, że wezmą w nich udział, natomiast respondenci, którzy nie przypisują im większego znaczenia, znacznie rzadziej twierdzą, że zamierzają głosować 10 maja (49%).

Tabela 7

Jak Pan(i) ocenia, jakie znaczenie dla ludzi takich jak Pan(i) mają wybory prezydenckie? Przy odpowiedzi proszę posłużyć się skalą, na której 1 oznacza, że wybory te, Pana(i) zdaniem, praktycznie nie mają znaczenia, a 10 – że uważa je Pan(i) za bardzo ważne.	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udziału	deklarujący udziału	
	w procentach		
Nie mają znaczenia (1+2+3+4)	51	49	100
Ani ważne, ani nieważne (5+6)	33	67	100
Są ważne (7+8+9+10)	12	88	100

Większość badanych uważa, że to, kto zostanie prezydentem, będzie miało duże znaczenie dla naszego kraju (66%), w tym jedynie co czwarty (25%) sądzi, że będzie ono bardzo duże. Tylko nieliczni ankietowani (5%) są zdania, że nie będzie to miało żadnego znaczenia.

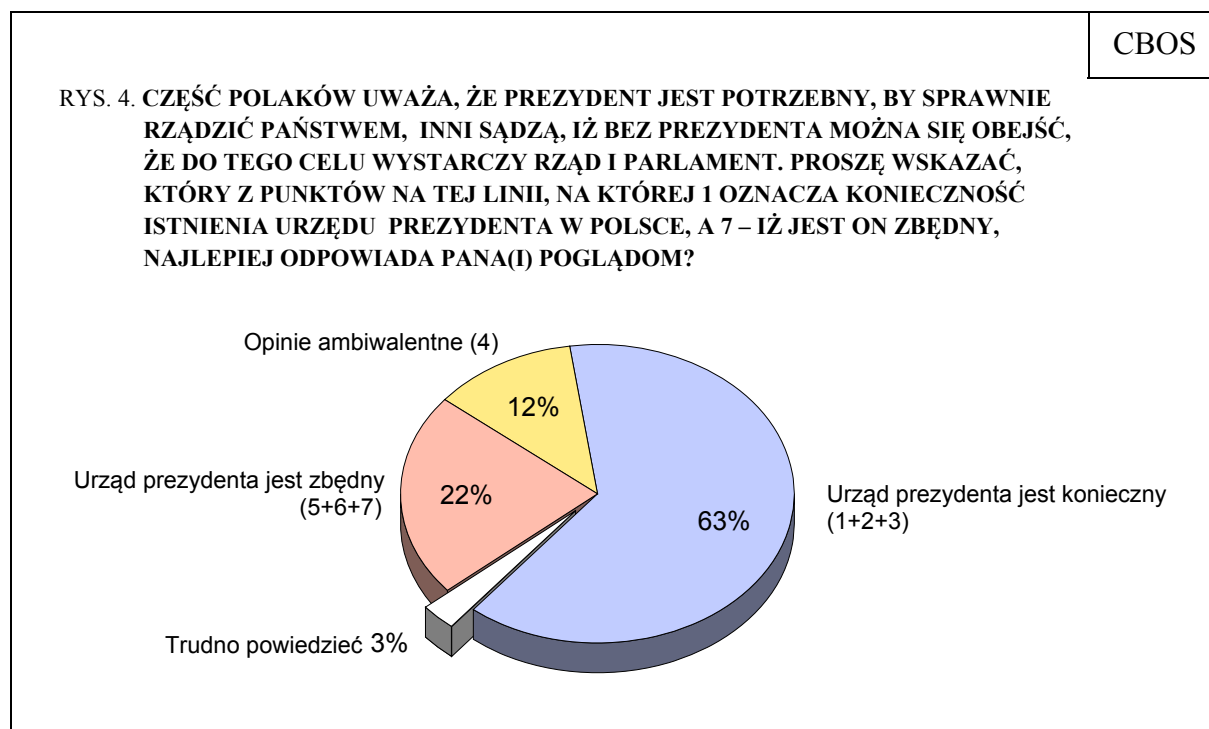

Jak się okazuje, przekonanie o znaczeniu wyboru konkretnego kandydata w silny sposób warunkuje decyzje związane z uczestnictwem w zbliżających się wyborach prezydenckich. Im silniejsze jest przeświadczenie, że wybór konkretnego kandydata będzie miało znaczenie dla naszego kraju, tym częstsze są deklaracje udziału w tych wyborach.

Tabela 8

Jak Pan(i) sądzi, czy to, który z kandydatów zostanie wybrany na prezydenta, będzie miało dla naszego kraju znaczenie:	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udziału	deklarujący udział	
	w procentach		
- bardzo duże	13	87	100
- dość duże	19	81	100
- niewielkie	43	57	100
- żadne	64	36	100

Również przekonanie o zasadności istnienia urzędu prezydenta w istotny sposób wpływa na decyzje związane z uczestnictwem w nadchodzących wyborach. Należy zaznaczyć, że blisko dwie trzecie ankietowanych (63%) uważa, że urząd prezydenta jest potrzebny, natomiast mniej więcej jedna piąta (22%) jest przeciwnego zdania.

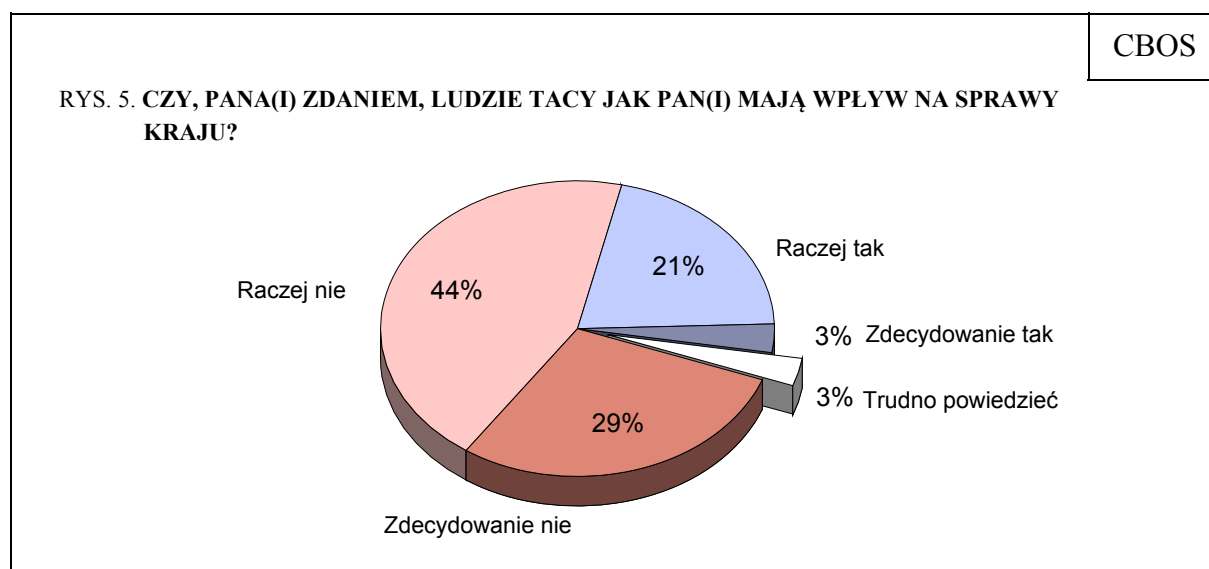
Badani przekonani o tym, że urząd prezydenta jest potrzebny, by sprawnie rządzić państwem, częściej niż pozostali deklarują, że zamierzają wziąć udział w zbliżających się wyborach prezydenckich.

Tabela 9

Część Polaków uważa, że prezydent jest potrzebny, by sprawnie rządzić państwem, inni sądzą, iż bez prezydenta można się obejść, że do tego celu wystarczy rząd i parlament. Proszę wskazać, który z punktów na tej linii, Na której 1 oznacza konieczność istnienia urzędu prezydenta w Polsce, a 7 – iż jest on zbędny, najlepiej odpowiada Pana(i) poglądom?	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udział	deklarujący udział	
	w procentach		
Urząd prezydenta jest konieczny (1+2+3)	20	80	100
Opinie ambiwalentne (4)	46	54	100
Urząd prezydenta jest zbędny (5+6+7)	32	68	100

**POCZUCIE WPŁYWU NA SPRAWY KRAJU, OCENY ROZWOJU SYTUACJI W POLSCE
I FUNKCJONOWANIA DEMOKRACJI A ZAPOWIADANY UDZIAŁ W WYBORACH
PREZYDENCKICH**

Kolejnym czynnikiem warunkującym udział w wyborach prezydenckich jest poczucie wpływu na sprawy kraju. Trzeba zaznaczyć, że mniej więcej co czwarty badany (24%) deklaruje, że ma poczucie, iż ludzie tacy jak on mają wpływ na sprawy kraju, zdecydowana większość zaś (73%) jest przeciwnego zdania.

Im większe jest poczucie wpływu na sprawy kraju, tym częstsze deklaracje udziału w wyborach prezydenckich. Respondenci przekonani, że mają wpływ na sprawy kraju, niemal powszechnie deklarują, że pójdą na wybory (90%), natomiast wśród osób twierdzących, że zdecydowanie nie mają wpływu na sprawy kraju, odsetek ten wynosi 60%.

Tabela 10

Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udział	deklarujący udział	
	w procentach		
Zdecydowanie tak	10	90	100
Raczej tak	14	86	100
Raczej nie	26	74	100
Zdecydowanie nie	40	60	100

Nie bez znaczenia w tym kontekście jest również zadowolenie z funkcjonowania demokracji w naszym kraju – im ono większe, tym większy odsetek badanych deklaruje zamiar wzięcia udziału w zbliżających się wyborach.

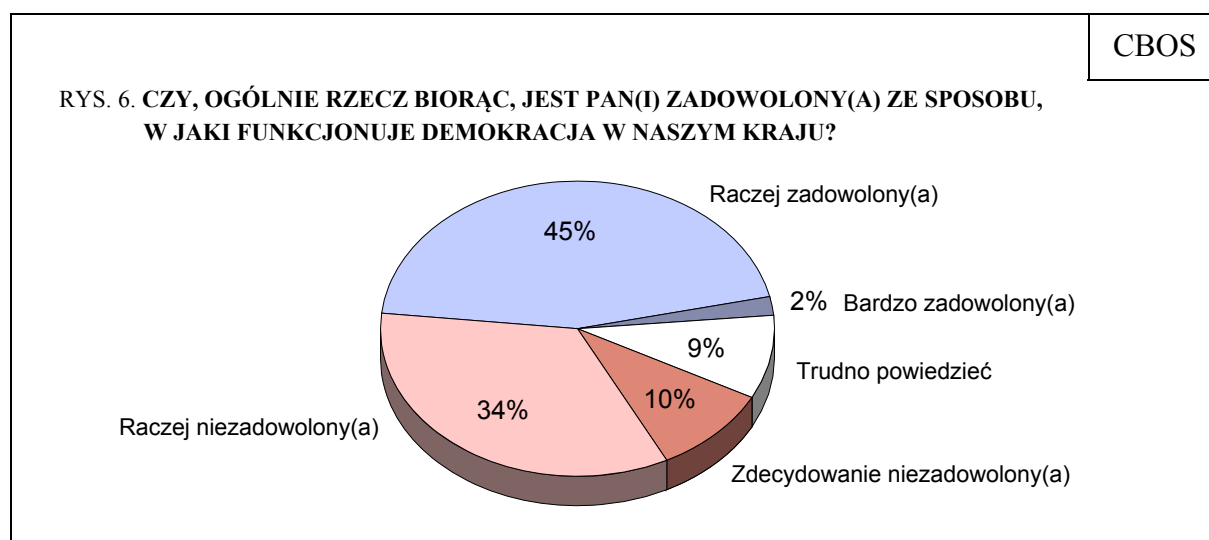

Tabela 11

Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udział	deklarujący udział	
	w procentach		
Bardzo zadowolony(a)	4	96	100
Raczej zadowolony(a)	20	80	100
Raczej niezadowolony(a)	30	70	100
Bardzo niezadowolony(a)	37	63	100

Zapowiadany udział w wyborach prezydenckich zależy również od postrzegania ogólnej sytuacji w kraju. Respondenci zadowoleni z rozwoju sytuacji w Polsce częściej niż niezadowoleni deklaruje zamiar uczestniczenia w zbliżających się wyborach.

Tabela 12

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też złym kierunku?	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udział	deklarujący udział	
	w procentach		
W dobrym	15	85	100
W złym	30	70	100

ZRÓŻNICOWANIA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE A ZAPOWIADANY UDZIAŁ W WYBORACH

Wartości współczynników tau-b Kendalla wskazują, że cechy położenia społeczno-demograficznego na ogół słabiej różnicują deklaracje uczestniczenia w wyborach prezydenckich niż wcześniej przeanalizowane zmienne, choć ich wpływ nie jest bez znaczenia. Spośród zmiennych społeczno-demograficznych relatywnie najsilniej deklaracje te różnicuje sytuacja materialna, w drugiej kolejności zaś wykształcenie. Ogromna większość badanych o stosunkowo wysokich miesięcznych dochodach na osobę w rodzinie (2000 zł i więcej) zamierza uczestniczyć w zbliżających się wyborach, a w grupie ankietowanych o dochodach *per capita* do 649 zł odsetek ten wynosi 65%.

Tabela 13

Dochody na jedną osobę	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udział	deklarujący udział	
	w procentach		
Do 649 zł	35	65	100
Od 650 do 999 zł	32	68	100
Od 1000 zł do 1399 zł	30	70	100
Od 1400 zł do 1999 zł	16	84	100
2000 zł i więcej	12	88	100

Biorąc pod uwagę ocenę warunków materialnych gospodarstw domowych można zauważyć, że ankietowani wyrażający niezadowolenie w tym zakresie wyraźnie rzadziej niż pozostali deklarują zamiar pójścia na wybory.

Tabela 14

Oceny warunków materialnych	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udział	deklarujący udział	
	w procentach		
Złe	42	58	100
Średnie	28	72	100
Dobre	22	78	100

Istotną rolę w tym kontekście odgrywa również wykształcenie – badani lepiej wykształceni częściej zgłaszają zamiar pójścia na wybory. Uczestnictwo w nich deklaruje 81% ankietowanych z wyższym wykształceniem, 74% z wykształceniem średnim, 69% z zasadniczym zawodowym i 67% z podstawowym/gimnazjalnym.

Tabela 15

Wykształcenie	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udział	deklarujący udział	
w procentach			
Podstawowe/gimnazjalne	33	67	100
Zasadnicze zawodowe	31	69	100
Średnie	26	74	100
Wyższe	19	81	100

Zapowiadane uczestnictwo w wyborach prezydenckich w pewnej mierze zależne jest od płci – mężczyźni wyraźnie częściej niż kobiety deklarują, że 10 maja br. wybiorą się na głosowanie.

Tabela 16

Płeć	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udział	deklarujący udział	
w procentach			
Mężczyźni	23	77	100
Kobiety	31	69	100

Jak wynika z analiz społeczno-demograficznych, deklarowany zamiar pójścia na wybory związany jest również z częstością uczestniczenia w praktykach religijnych. Relatywnie najczęściej udział w wyborach zapowiadają badani praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu, najrzadziej natomiast praktykujący kilka razy w roku lub w ogóle nieuczestniczący w praktykach religijnych.

Tabela 17

Udział w praktykach religijnych	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udział	deklarujący udział	
w procentach			
Kilka razy w tygodniu	20	80	100
Raz w tygodniu	24	76	100
1-2 razy w miesiącu	22	78	100
Kilka razy w roku	32	68	100
W ogóle nie uczestniczy	33	67	100

Spośród analizowanych zmiennych społeczno-demograficznych relatywnie najslabiej deklaracje udziału w wyborach prezydenckich różnicuje wiek. Zamiar pójścia na wybory częściej wyrażają starsi respondenci. Można tu wyróżnić trzy grupy – badanych od 18 do 34 roku życia, wśród których nieco ponad dwie trzecie zamierza głosować, ankietowanych w wieku 35-54 lata, wśród których niespełna trzy czwarte deklaruje taki zamiar, i respondentów powyżej 55 roku życia, wśród których ponad trzy czwarte zapowiada, że pójdzie do urn 10 maja.

Tabela 18

Wiek	Deklarowany udział w wyborach prezydenckich		Ogółem
	niedeklarujący udział	deklarujący udział	
w procentach			
18-24 lata	33	67	100
25-34 lata	31	69	100
35-44 lata	27	73	100
45-54 lata	27	73	100
55-64 lata	22	78	100
65 lat i więcej	23	77	100

★

★

★

Zapowiadany udział w wyborach prezydenckich w znacznej mierze zależy jest od innych zachowań wyborczych – udziału w poprzednich wyborach prezydenckich czy też w ewentualnych wyborach parlamentarnych. Deklarowanemu uczestnictwu w wyborach prezydenckich (poza uczestnictwem w innych procedurach demokratycznych) sprzyja również zainteresowanie polityką, w tym wyborami prezydenckimi, a także – co z tym związane – posiadanie wyrobionych poglądów politycznych. Istotną rolę w tym kontekście odgrywa również postrzegana ranga wyborów, przypisywane im znaczenie, a także poczucie wpływu na sprawy kraju. Deklarowana absencja wyborcza często idzie w parze z poczuciem alienacji politycznej, przekonaniem o braku wpływu na sprawy kraju, z poczuciem, że wybory te są dla samego respondenta mało istotne, a to, jaki kandydat zostanie prezydentem, nie ma większego znaczenia.

Opracowała

Małgorzata OMYŁA-RUDZKA